

КОСМИЧКО – ПОЕТСКЕ ВИЗИЈЕ У СТВАРАЛАШТВУ СИНИШЕ ЦВЕТКОВИЋА

ДЕЈАН ЦВЕТКОВИЋ

Јагодина

Резиме. Размотрене су космичко - поетске визије у стваралаштву Синише Цветковића.

Синиша Цветковић је богата и разноврсна стваралачка личност. Огледа се у више стваралачких области: пре свега као песник, потом као позоришни радник, врстан организатор, надахнути афористичар, писац текстова за музичко извођење, даровит музичар. Остварује се као директор Дечјег позоришта "Станиславски", али и као делатник и организатор књижевног клуба студената Учитељско – педагошког факултета у Јагодини. Студентско позориште и књижевни клуб окупљају младе ствараоце из свих крајева Србије, понајвише из поморавског, шумадијског и подунавског округа. Он неуморно подстиче младе и даровите људе заинтересоване за књижевно – поетско стварање, као и за музичко – сценско и драмско и рецитаторско креативно потврђивање.¹

Поетским радом почео је да се бави још као дечак, у осмом разреду основне школе. Најпре је, као већина почетника, писао дечје песме, а неко време потом и стихове за народну музику (од 13. године понесено и инспиративно свира хармонику), а убрзо потом оријентисао се на песничко стваралаштво у коме захвата актуелне друштвене и акутне социо–политичке теме. До сада је публикувао више стотина песама на Радио Јагодини, потом у "Гороцвету", "Новом путу", у билтену Ђачке ликовне колоније Грза и у другим бројним листовима и публикацијама.

¹ Синиша Цветковић је рођен 17. јула 1950 године у селу Модра Стена код Бабушнице, у земљорадничкој породици.

Основну школу је завршио у Великом Боњинцу, а занат у Бабушници. Осим електро–инсталетерског завршио је и електротро–механичарски и још неколико приде. Ради на Педагошком факултету у Јагодини и креативно је присутан у културном животу Јагодине и поморавља за шта је добио знаменито признање *Златну значку* Културно–просветне заједнице Србије.

Дуже времена био је присутан на естрадној сцени, а суделовао је и као посленик у овој области у улози члана одговарајућих комисија естрадних уметника Србија, а неко време био је и председник "Јагодина–тона", друштвене организације за издавачку делатност. За своју ангажовану делатност у области естрадне уметности више пута је награђиван и носилац је значајних признања.

Синиша Цветковић је врло плодан песник–хроничар актуелних збивања, социо–политичких преламања и сваковрсних догађања у његовом непосредном окружењу. У стању је да устихује све што га додирне, све што запази, као и оно што доживи, а мисли да треба да остане забележено за нека потоња времена. Зато испод песама често забележи када је и где настала, упућујући на разлоге свога певања, у које уноси одговарајуће податке и чињенице, занемарујући понекад дубље личне импресије.

Као народни стихотворац Синиша Цветковић пева о скоро свим важнијим темама и мотивима што се односе на животне невоље нације, на значајнија политичка догађања и потешкоће, изражавајући при том оштру друштвену критику. Он на иронично–сатиричан начин жигосе негативне социјалне појаве, политичко лицемерство, расколе и јаз између сиромашних којих је све више и новопечених богаташа.

Синиша Цветковић, како је лепо примећено, јесте песник, који увек полази од опште признате и опште прихваћене идеје; он увек пати и страдалачки проживљава свенародну невољу и уграђује је у своје стихове, некада искрено, сапатнички, а други пут патетично саучеснички, али вазда са добром намером и позитивном и подстицајном жељом да људима укаже на слабости и грешке. У том надахнутом певању Синиша Цветковић, човек са пет–шест заната, како је о њему репортерски писао песник и новинар Слободан Жикић је човек златних руку и мека и разнежена срца.

По његовим стиховима надахнутим сваковрсним догодовштинама, нема много реда и система, намећу се појединости које су му пале у очи и он настоји са напором да их садене у риме, што су у више махова неправилне, али изражавају његову ангажовану мисао и хтеће. Врлина Синише Цветковића је што је у стању да песмом одговори на сваки изазов што долази из раздешене свакодневице, коју он са тугом и сетом проживљава, ревносно хроничарски региструје и наративно опричава понекад кроз усиљено стиховање. У том смислу близак је народним песницима села али и градског амбијента. Успешно приказује оно што се догађа у Јагодини и поморављу као и другим деловима Србије, а у ранијим песмама и у бившој Југославији.

Вредно је помена да знаменити песник, драмски писац и новинар Слободан Жикић, Синишу Цветковића доводи у везу и пореди са Влајом из Глибовца. Синиша се, као и његов претходник прочуо својим стиховима и афоризмима које читаве генерације студената Учитељског–Педагошког факултета у Јагодини знају наизуст. Влаја је рођен у Глибовцу код Смедеревске Паланке далеке 1884. године; учествовао је у Балканским

ратовима у којима је "пропевао" пише о њему Драгиша Витошевић.² О њему је као и о Синиши написано више текстова и репортажа. Синиша, као и Влаја, "скаче од теме до теме, од риме до риме као (бос) с камена на камен".³ То су два самоука стихотворца који су својеврсна креативна "појава". Влаја, као и Синиша, жели пре свега "да својим читаоцима каже истину: оно што се догодило и како се догодило". Витошевић наводи један стих за који каже да је достојан сваког правог писца:

Песма која само право каже.

И Синиша Цветковић има сличних стихова.

Ево шта о Влаји и Синиши пише Слободан Жикић: "Влаја из Глибовца је остао упамћен као народни певач, али и синоним за све људе из народа који се стиховањем баве. За све песнике тог типа (а, они јесу песници, бар по жељи *да високо лете*, ако не и по формалном обликовању својих стихова), изразита је и веома карактеристична особина да увек полазе од општег–осећања и мисли, општег политичког тренутка, општеприхваћене идеје. Сетимо се само Данојлићевог Добрислава, његових филозофских мисли и стихова..."

Напоменимо овде, узгред, да је и Никола Цветковић писао о стваралаштву сељака песника, о неким њиховим стилско–изражајним одликама, потом о певању о земљи, орању, о дивоти природе, о љубави, истичући да се велики Гете дивео једноставности са којом сељак ради, једе, спава и љуби, а да га није "брига каквим се тричаријама заодева све то у градовима..."⁴

Узносита висина, коју Синиша Цветковић помиње у стиховима, у астрономији означава: угаоно растојање небеског тела од хоризонта.⁵ Он узлет у висине повезује са судбином и слојевитом слимболиком сокола:

*Свако има права,
судбино да живи,
да високо лети
као соко сиви*

² Д. Витошевић, *Дародавци из прикрајка – огледи о нашем самоуком стваралаштву*, НИРО "Задруга", ИРО "Народна књига", НИРО "Дечје новине", РО "Нова књига", Београд, 1984, стр. 147 – 153.

³ Исто, стр. 149.

⁴ Н. Цветковић, *Стваралаштво сељака песника*, у књизи Н. Цветковића "Стилско–изражајне одлике народних песама ослободилачког рата (II)", Књижевно друштво просветних радника Србије, Учитељски факултет у Јагодини, НИП "Токови", Београд 1995, стр. 131–152

⁵ *Астролошки лексикон – астрологија – астрономија – космологија*, приредио Удо Бекер, Дечје новине, Горњи Милановац, 1992, стр. 267.

Висина је код њега симбол успона и изједначава се са оним што предочава небо и склад у тим висинским просторима. Она је и етички осмишљена. Лепо је уочено да је висина више него симбол. Онај који тежи висинама, који имагинативно проживљава а имагинација, машта је подстрекач духовног динамизма, - "мора сазнати да је она материјално, динамички, животно морална".⁶ Управо тако се висина пројектује и сагледава у наведеним стиховима Сенише Цветковића. Лет у висине је тежња ка сублимацији, тражење и откривање унутрашњег склада.⁷

Поређењем "као соко сиви" песник указује на соларну симболику коју оличава ова птица. Соко овде изражава стремљење ка астралним просторима, и узлажење у чарне висине, али он је и победа и предочење слободе, животне, моралне и духовне.⁸ У словенској народној традицији соко је у знаку *мушке симболике*; тако је оличен у фолклорном наслеђу посебно у свадбеним песмама код Руса. Младожења је представљен као соко а невеста као соколица.⁹ Симболика сокола у многочему је блиска сложеној и разноликој симболици орла, који такође високо лети, као што то бива у Цветковићевим стиховима.

Сениша Цветковић о свом пријатељу и песнику, другу и професору надахнуто пева, указујући како његово књижевно стваралаштво "и у стар иде". При том, он, продуховљено етеризује и човека и садруга и његов завичајни Југ. То етерично, овде, подразумева самосвојну небеску чистоту, љубав облака, разастрих видика и астралних сфера. То је лирска чежњивост за распрострањем о неухватљивој бескрајности, хтење да се кличући језди по недомашном беспућу, без икаквих стега и норми, али уз пуну оданост и преданост себи, свом лирском и узноситом "ја". Етеризму песника коме се Сениша обраћа, својствен је фанатизам бола, одуховљена поезика путовања у бесконачје универзума, као и богате наде и преданост даљини свих оних који ништа немају у материјалном смислу, али зато су надахнути и обузети идеалним.

Сениша Цветковић доста често пева о небу, висинама и разастрим даљинама. То његово лирско казивање носи у себи трачак космогонијског, са астралним просторима и облацима.

Овај народни стихотворац види небо као нешто астрофизичко, али и теолошко у смислу обитавалишта богова. Небо, које се привиђа у стиховима Сенише Цветковића, упућује на веру у људско и боготворно што се очитује

⁶ Ж. Шевалије, А. Гербрант, *Рјечник симбола – митови, сни, обичаји, ликови, боје, бројеви*, Загреб, 1987, стр. 748 (друго проширено издање).

⁷ Исто, стр. 348.

⁸ Ц. К. Купер, *Илустрована енциклопедија традиционални симбола*, Просвета – Нолит, Београд, 1986, стр. 153.

⁹ Александар Гура, *Симболика животиња у словенској народној традицији*, Београд, 2005, стр. 511.

у свеживотном. У његовим стиховима се лирско–стваралачки преобликује доживљај о овосветских збивања уз дубоко лична преламања истине света.

Представа неба у Цветковићевим стиховима самосвојан је одраз космолошких догађања. Он настоји да небо и земљу доведе у узајамну приснију везу, нарочито у моментима када сунце затрепери у недогледним просторима. Тако он лирски трансцендира оно што га животворно обузима у чарној светлости неба.

COSMICALLY - POETICAL VISIONS IN THE CREATIONS OF SINIŠA CVETKOVIĆ

Cosmically - poetical visions in the works of Siniša Cvetković were considered and analyzed.